

PEDAGOGICAL SCIENCES

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ФОРТЕПІАНО: АСПЕКТ ДІАЛОГІЧНИХ ВЗАЄМОДІЙ

Олеся Коцан¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-164-0-15>

Підготовка майбутніх викладачів фортепіано до ефективної професійної діяльності в мистецьких навчальних закладах України має спрямування на всебічну реалізацію завдань становлення гармонійно розвинутої творчої особистості майбутнього педагога, здатного вирішувати проблеми навчання і виховання нового покоління в сучасних умовах. Процес набуття професійної компетентності в сфері фортепіанної педагогіки здійснюється головним чином через опанування музично-виконавською майстерністю шляхом вивчення та художнього інтерпретування музичних творів. Уміння інтерпретувати, тлумачити, роз'яснювати художній смисл творів музичного мистецтва, втілювати його засобами виконавської техніки, на думку науковців, є найважливішим компонентом професійної майстерності музиканта-фахівця.

Провідні педагоги-музиканти стверджують, що інтерпретація в музично-педагогічному процесі є результатом співтворчості трьох суб'єктів музичної діяльності – автора твору, педагога і студента, зауважуючи, що справжнім інтерпретатором, що створює у свідомості власну концепцію, зазвичай є викладач, а студент виступає як виконавець, що втілює задум педагога [4, с. 4].

Засвоєння професійних знань, вмінь, виконавських навичок, технічних прийомів забезпечується нерозривною єдністю з вирішенням проблем пізнання, осмислення, розуміння і виконавського втілення художньо-образного змісту музичного твору, розкриття авторського задуму композитора. Таким чином, вирішального значення набуває принцип діалогової взаємодії викладача і студента безпосередньо з музичним твором та опосередковано з його автором. Такий діалог ми розуміємо передусім як обмін сенсами у спілкуванні, намагання досягти взаєморозуміння.

Науковці Ю. Сенько та М. Фроловская, визначаючи предметне, логічне і сенсове поле, в яких педагогічне розуміння розгортається як

¹ Мукачівський державний університет, Україна

спосіб здійснення діяльності, особливо акцентують на сенсовому полі, адже це поле взаємин безпосередніх учасників навчального процесу. Вчені визначають провідну роль педагогічного розуміння (яке розглядається ними як процес осмислення – виявлення й реконструкції змісту, а також змістоутворення) саме в полі взаємин, оскільки в рамках гуманітарної парадигми освіти основою педагогічного процесу визнається саме взаємодія «вчитель-учень» [3, с. 7].

Ми погоджуємося з І. Левицькою, яка наголошує на засадничій ролі діалогових взаємодій у музично-освітньому процесі. Дослідниця зазначає, що «весь процес музичного навчання і виховання здійснюється переважно шляхом міжособистісного контакту, тобто за допомогою діалогу». Також цікавим є твердження про те, що існує не тільки зовнішній діалог, але і внутрішній. Внутрішній діалог продукує прямі, відверті питання, проектує дії, вчить людину контролювати свої вчинки, допомагає оцінити адекватність власних дій і вчинків інших. Тоді в результаті рефлексивної внутрішньої роботи зовнішній міжсуб'єктний діалог стає більш послідовним, відкритим, узгодженим [2, с. 38].

На думку науковців, діалогічні взаємодії у процесі формування інтерпретаційної компетентності характеризуються різноманітністю форм:

- діалог між студентом і викладачем на індивідуальних заняттях;
- діалог між викладачем і твором, який вибирається ним для вирішення специфічних завдань формування інтерпретаційних навиків конкретного студента;
- діалог між студентом і твором, а також «віртуальний» діалог з композитором – автором виконуваного твору;
- діалог між студентами, які виступають у ролі виконавців-інтерпретаторів і студентами-слухачами на концертах, семінарах;
- діалог між студентами, які беруть участь у ансамблевому музикуванні (концертмейстерський клас, камерний ансамбль);
- макродіалог між культурами, коли студент виконує твори різних композиторів різних епох і стилів.

Діалогічні взаємодії в процесі формування інтерпретаційної компетентності уможливають урахування індивідуальних особливостей, діагностику особистісно-типологічних характеристик і здібностей студентів, забезпечення можливостей вибору індивідуальної траєкторії навчання для самореалізації і самовираження студентів у музично-виконавській творчості, спрямованій на майбутню педагогічну діяльність. Актуалізуючи інтерпретаційні якості студента, викладач здійснює вплив і на його особистість з врахуванням формування і розвитку усвідомленої потреби студента в самоаналізі, співставленні і аргументації різних точок зору. Показником якості процесу інтерпретації

музичного тексту є високий рівень здатності до рефлексивної діяльності, висунення інтерпретаційних гіпотез, розвиток музичного мислення, розширення асоціативних уявлень.

О. Горбенко підкреслює важливу роль проблемно-діалогового принципу навчання, використання якого в процесі створення виконавської інтерпретації «дає змогу ефективно розв'язувати поставлені завдання, формувати ціннісно-мотиваційну сферу, викликати активність суб'єкта художньої взаємодії» [1, с. 118].

Дослідниця вказує на 2 типи проблемно-діалогічних ситуацій відповідно до методів і способів роботи над музичним образом: теоретичні проблемні ситуації, пов'язані з різними видами музично-теоретичного аналізу; практичні проблемні ситуації, що виникають у процесі поступового пізнання-осягнення художньо-образного змісту, виконання окремих музичних елементів, знаходження тембрового забарвлення, засвоєння технічних труднощів, використання музично-виконавського досвіду й уміння знаходити нові способи відтворення і розуміння художньо-образного змісту музичного твору [1, с. 119].

Отже, вищенаведене дозволяє у підсумку стверджувати, що для формування інтерпретаційної компетентності майбутніх викладачів фортепіано у процесі професійної підготовки спільний пошук осмислення та вирішення проблем художньо-виконавських завдань набуває першорядного значення. Реалізація діалогічних взаємодій передбачає розуміння і сприйняття кожного учасника навчального процесу як повноцінного суб'єкта процесу художнього спілкування. Спрямування навчального процесу на побудову конструктивного діалогу, що ґрунтується на взаєморозумінні, обміні думками і судженнями, оцінювальними підходами до художньої творчості, уможливує для всіх його учасників виявлення власного ресурсу для саморозвитку індивідуальності.

Список використаних джерел:

1. Горбенко О. Діалог як методологічний принцип в процесі викладання музично-інструментальних дисциплін. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки*. Кіровоград, 2012. Вип. 107(1). С. 117–124.
2. Левицька І.М. Особливості діалогової взаємодії в навчально-виховному процесі майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наука і освіта*. 2016. № 1. С. 37–40.
3. Сенько Ю.В., Фроловская М.Н. Педагогика понимания : учебное пособие. Москва : Дрофа, 2007. 128 с.
4. Телегина Н.О. Развитие у музыкантов-исполнителей умений художественной интерпретации в процессе фортепианной подготовки в вузе : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук. 13.00.02 Теория и методика обучения и воспитания. Екатеринбург, 2014. 24 с.